

POLJA

ČASOPIS ZA KULTURU, UMETNOST I DRUŠTVENA PITANJA

NOVI SAD - GODINA XXIV - CENA 10 DIN.

decembar '78. broj 238

arhajski čovjek i mit

sreten marić

Mitovi, simboli... Oni su danas u centru mnogih pokušaja tumačenja istoka čoveka, društva, da se u prvi mah čini da je to interesovanje specifikum našeg doba. A dovoljno je prošetati ma kojom pinakotekom, prelistati neku antologiju poezije, pa susresti sijaset mitoloških motiva. Od Grka naovamo oni su naše tradicionalno duhovno, poetsko blago.

No, kao da se poslednjih decenija naš odnos prema mitu izmenio, a reklo bi se da i mitologije koje nas zanimaju više nisu iste. Nekada se mitologija, kao sastavni deo grčke i latinske književnosti, učila u gimnaziji. Sećam se profesora koji su, sa starinskom veštinom pričanja priča, znali da nas zabavljaju, povodom Homera, tragičara, Ovidija, katkad i bez povoda, dogodovštinama života Olimpijaca, smrtnima i radanjima Dionizosa, mržnjom Afrodite prema Narcisu, bezbrojnim zgodama i nezgodama heroja i ostalim na šta su pesnici uzgred aludirali. Ta mitologija je bila obaveza kulturnog Evropejca. Od Virgillija do nadrealista, evropska misao, evropska poezija ne da se zamisliti bez inspiracije simboličnih figura i mitova drevne Grčke, kao, uostalom, bez mitologije-istorije oba zaveta. To predanje je bilo jedna od osnova naših *humaniores*.

Za druge mitologije se malo znalo. Eruditi su se udubljavali u induske kosmologije, otkrivali tajanstva sumenske i vavilonske mitologije, tragediju Ozirisovu, ali mi neuki smo tek polako saznavali lepote tih egzotičnih svetova. Čini mi se da mi je bilo preko trideset godina kada sam prvi put pročitao nekakvu krnju verziju *Epa o Gilgamešu*, jedne od najzbudljivijih tvorovina svetske literature.

Literature... Nema sumnje, za nas su sve te priče bile — literatura, za njih smo i saznavali kroz literaturu; onakve kakve smo ih saznavali one su i bili literatura. Uostalom, i *Ep o Gilgamešu* je epska *poema*. Danas nam vele, s prekorom, da je i naše znanje induske mitologije, na osnovu učenih tekstova devetnaestog veka, isto tako „samo“ literatura, da su *Ramajana* i *Purana*, na primer, epske pesme, pa, dakle, ne pravi mitovi — već i dela relativnog kasnog porekla, sročena pod jelinističkim

uticajem, daleko od prvobitnih, pravih mitskih izvora. „Mitoloji devetnaestog veka, veli antropolog Hokart, zadovoljavali su se da publikuju mitove koji su bili najbliži našem grčkom modelu, to jest mitove koji čine homogenu priču s izvesnom umetničkom vrednošću. Sve ostalo je za njih bilo gomila gluposti, dostojna duha sveštenika. Artistička tiranija Grčke tako je velika da eruditi zapostavljaju dosadne tekstove prosto-naprosto zato što su istiniti, što se, prozaično, tiču hrane, zdravlja, plodnosti jednog naroda. Misterij, fantastika, eto šta osigurava uspeh jedne mitologije!“

Možda. Ali, mada danas antropolozi nalaze prećih razloga da se bave mitom, ni „literatura“ — ja bih rekao poezija — nije za odbacivanje. I „sveden na literaturu“, mit, a posebno

zdravko krstanović
tri pesme

MAJKOVSKI, OTVORENA KNJIGA

*U prašni cvjetnik treba bombom
Riječ nakit nije
Svjetlosni drumovi pucaju jezikom
Iz budućih sazvižda zameće se djelo
Ko ne smrvi vrata tamnice
Ostaje utamničen
Majakovski Vladimir ne živi
I licitarskim srcima
Njegovo je boravište domovina koralja
Pojavljuje se tamo
Gdje diše neroden svijet*

MAJSTOROVA RADIONICA

*Dorđu Kreći
Pod rukom materija
Svjetli
Postaje
Oko Konjanik Kolo
Prvobitna suza
Majstor
I drvo
Uzajamno se glodu
Eto igre
Gdje svijet je
Igralište
Put
Radionica*

PREPUN PRAHA PAVLE

SOLARIĆ

Njemu se otvaralo

*Smotri
Holmić
U holmiću
Ružu
U ruži
Prsten*

*Od osobite građe
(Kojim se skupo naplaćuje
Propast)*

*Mrak u Mlecima
Zatiče Solarića
Dok gazi zelenom rečenicom*

*Glađan
Sam
Prepun praha iz koga niče
Buduća šuma*

avramesku * dekanović * grabovac * hieng * jensen * krstanović
* larkin * lazić * marić * mitić * ćopić * ždrale